

Dzieje rodu twórcy hymnu Boże, coś Polskę

Rodzina, której historia jest przedmiotem niniejszego opracowania, zasłynęła dwiema postaciami. Synem antenata rodu był Jan Nepomucen Piotr Kaszewski (1793–1845), oficer wojsk Księstwa Warszawskiego i powstaniec listopadowy. Był żołnierzem, a przy tym muzykiem i kompozytorem. Jego dziełem jest pierwotna wersja muzyki do hymnu *Boże, coś Polskę*. Wnukiem antenata był Kazimierz Jan Kaszewski (1825–1910), krytyk teatralny i literacki, tłumacz, dramaturg i publicysta. Wokół pochodzenia Jana Nepomucena narosły pewne niejasności i ich wyjaśnieniu ma służyć niniejsze opracowanie.

Omawiana familia miała konotacje szlacheckie. Potwierdzają to omawiane dalej dokumenty poznańskiego Sądu Zjazdowego z roku 1791. Nie znajdujemy w nich jednak dokładniejszych danych dotyczących pochodzenia antenata rodu. Herbarze wymieniają dwie szlacheckie rodziny posługujące się tym i podobnym nazwiskiem: Kaszewscy z Kaszewa (dziś Kaszewy) w dawnym powiecie orłowskim (obecnie kutnowskim) i Kaszowscy herbu Janina z Małopolski¹. Uruski i Minakowski, omawianą w tym artykule rodzinę, przypisują Kaszewskim z Kaszew. Podobnie uczynił Boniecki, choć pisze: „nie wiem czy do tych Kaszewskich, czy też do Janinów, mam zaliczyć Kazimierza, znanego literata, syna Jana...”. Natomiast w biografii tegoż Jana Kaszewskiego (Jana Nepomucena Piotra), opublikowanej w *Polskim słowniku biograficznym*, podano, że pochodził on ze starej małopolskiej rodziny Kaszowskich i „pieczętował się herbem Janina”². Obaj w XIX wieku mieszkali w Warszawie. Nie ubiegali się jednak o potwierdzenie szlachectwa. Nie wspominają o nich zapisy i ogłoszenia prasowe Heroldii Królestwa Polskiego.

Ryc. 1. Herb Janina.
Źródło Wikipedia

Wspomniany Jan Nepomucen Piotr Kaszewski był synem Jana (seniora – antenata omawianego rodu) i Agnieszki z Murkowskich. Seweryn hr. Uruski, a za nim wszyscy późniejsi autorzy (PSB, Minakowski), podają, że matką Jana Nepomucena była Agnieszka z Lemańskich. Nie jest to zgodne z zapisami metrykalnymi. Z rodziny Lemańskich z Buku pochodziła babka Jana Nepomucena – Rozalia, żona Macieja Murkowskiego. Ich córką była Agnieszka, która 29 października 1775 roku wyszła za pisarza miejskiego z Opalenicy Jana Kaszewskiego³. Analiza bukowskich zapisów metrykalnych wskazuje, że Agnieszka urodziła się 21 stycznia 1755 roku. Na uwagę zasługują jej rodzice chrzestni. Oboje wywodzili się z rodziny Lemańskich⁴. Natomiast, co do pochodzenia Jana Kaszewskiego (seniora), nie ma

¹ A. Boniecki, *Herbarz polski*, t. 9, Warszawa 1906, s. 335; S. Uruski, *Rodzina: Herbarz Szlachty Polskiej*, Warszawa 1909, t. 6, s. 253; *Jan Nepomucen Kaszewski z Kaszewa*, Wielka Genealogia Minakowskiego, <http://www.sejm-wielki.pl/b/9.552.72> (dostęp: 12.12.2014).

² J. Skowrońska, *Kaszewski Jan Nepomucen Piotr h. Janina (1783–1847)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 12, Kraków 1966, s. 200.

³ *Buk die 29 8bris [1775] P[ro]missis demore 3bus Bannis Benedixit Mari[monium] RP Adalbertus Sobierowski in Ecclesia Michorzeviensis cum Connsen[?] Commen[darius] Bucoviensis inter Ho[onestum] JOANNEM KASZEWSKI Scribam Proventualem Opalenicensis et Agnetem Filiam Splis Matthia Murkowski. Testes fuere Generosus Joannes Grodzicki de Aula Opalenicensis et Famatus Adalbertus Tabulski et Alij[...]*. Buk, LC 1758–1778, s. 28.

⁴ *Buk die 21 [Januarii 1755] Idem [R. Thomas Jasiński] bap[tisavi] Infantem Agnetem Paren[tem] F[amati] Mat[t] hiae Murkowski et Rosa CLC. P[at]rni Spect[abilis] Melchior Lemański Advocatus et Regina Valentini Lemanski Consors.* Buk, LB 1743–1758, s. 57.

żadnych informacji. Akt ślubu stwierdza jedynie, że był pisarzem prowentualnym („od przychodów”). Pracował w Opalenicy jeszcze w 1776 roku. Na pewno jednak nie pochodził z miasta nad rzeką Mogilnicą.

Pierwsze dziecko Jana i Agnieszki Kaszewskich przyszło na świat w Opalenicy w sierpniu 1776 roku. Córcie nadano imię Franciszka. Dziecko ochrzczono „z wody”, a jej uroczysty chrzest odbył się w Buku 1 kwietnia 1777 roku. Rodzicami chrzestnymi dziewczynki zostali: pułkownik wojsk królewskich Jan Nepomucen Wyssogota-Zakrzewski i jego rodzona siostra Franciszka, żona Jana Piotra Chłapowskiego herbu Dryja z Sędzin⁵. Kolejnych dwoje dzieci Jana i Agnieszki Kaszewskich urodziło się w Buku. Byli nimi: Jan Kanty Rafał (*12.10.1777, chrzest 17 października) i Józefa Gertruda (*15.03.1779, chrzest 21 marca)⁶. Rodzicami chrzestnymi tej dwójki były osoby z patrycjatu bukowskiego. Od 5 lipca 1784 roku Jan Kaszewski objął zarząd nad majątkiem Kobyle Pole pod Poznaniem, należącym do rodziny Mycielskich. Mieszkał tam już co najmniej od listopada poprzedniego roku. W Kobylim Polu urodziło się czworo dzieci Jana i Agnieszki Kaszewskich: Jan Nepomucen Piotr (*27.11.1783), Joanna Magdalena (*11.05.1785), Justyna Julianna (*18.06.1787) i Wojciech (*23.04.1789)⁷. We wspomnieniach rodzinnych spisanych w 1904 roku Kazimierz Kaszewski odnotował, że jego dziadek, „szlachcic zubożały podczas rozruchów krajowych”, był „majątku tego dzierżawcą”⁸.

Ocenę sposobu zarządzania majątkiem Mycielskich znajdujemy w kilkudziesięciostronicowym zbiorze dokumentów zatytułowanym *Papiery tyjące się majątku Kobylepolskiego gdzie wykazują, że interes woj. Mycielska z panem Kaszewskim względem mianych do ostatniego pretensji toczony wyrokiem sądowym został załatwiony*⁹. Wspomniany w tytule wyrok zapadł na wyjazdowym posiedzeniu poznańskiego sądu grodzkiego, który odbył się w Kobylim Polu 16 stycznia 1792 roku. Sprawa dotyczyła nierzetelnego rozliczenia się Jana Kaszewskiego z zarządu nad powierzonym mu majątkiem. Powódką była Jaśnie Wielmożna Franciszka z Koźmińskich Mycielska wojewodzina inowrocławska, a powodem szlachetny Jan Kaszewski były ekonom majątku Kobyle Pole. Na podstawie przedłożonych przez strony rejestrów sąd dokładnie porównał przychody z wydatkami i orzekł, że Jan Kaszewski (zawsze „Szlachetny”) nie rozliczył się z wojewodziną Mycielską z sumy 3 203,15 zł i tę kwotę winien jej zwrócić do 16 kwietnia 1792 roku. Z obszernego dokumentu i zeznań świadków dowiadujemy się, że w czasie gdy Kaszewski był ekonomem, jego własnością był pobliski młyn zwany Olszakiem. Do pracy przy owym młynie tenże Kaszewski zatrudniał chłopów pańszczyźnianych („ludzi gruntowych zaciężnych”) z majątku Kobyle Pole i Szczepankowo, którzy uprawiali mu ziemię, wozili kamienie, drewno na opał itd. W podobny sposób używał sprzętu rolniczego należącego do zarządzanego przez siebie majątku. Można przypuszczać, że przez nierzetelność w zarządzaniu powierzonym majątkiem Jan Kaszewski utracił stanowisko ekonoma w lutym 1791 roku.

Późniejsze dokumenty wskazują, że w pierwszych latach XIX stulecia Jan i Agnieszka Kaszewscy powrócili do Buku. 20 listopada 1803 roku wydali za mąż swoją najstarszą córkę Franciszkę. Panem młodym został 26-letni Wojciech Trzciniński, syn Stanisława i Franciszki z Cińskich. Panna młoda według aktu ślubu miała 24 lata. W rzeczywistości była o trzy lata starsza. Co ciekawe małżeństwo zostało zawarte nie w parafii panny młodej, lecz w kościele parafialnym w Zielęcinie koło Śmigła¹⁰. Szlachcianka (*Generosa*) Franciszka z Kaszewskich Trzcinińska w październiku 1820 roku zgłosiła zgon córki swojego brata Wojciecha

⁵ *Opalenica die 1ma Aprilis [1777] Supplivit Ceremonialis Baptismi R.P. Adalbertus Chwałkowski Custos Super Infans natum et Baptisatum in Opalenica ex aqua Lustrali Anno 1776 die 26 Augusti. Cui impositum Nomem Francisca Filia Joannis Kaszewski et Agnetis de Murkowskie C.L.C. Patrini Levantes ex aqua qveranus in Metrica Opalenicensis Ceremoniales Magnifici et Generosi Dni N. Zakrzewski Pułkownik ex erutum Regni cum Illustri[a] Magnifica Domina Francisca Chłapowska Soror germana de Sędziny. Buk, LB 1758–1778, s. 100v. Rodzice chrzestni byli dziećmi Józefa Wyssogota-Zakrzewskiego i Katarzyny z Twardowskich.*

⁶ Buk, LB 1758–1778, s. 103; LB 1779–1794, s. 3, poz. 20.

⁷ Spławie, LB 1781–1801, s. 38, 43, 48, 54.

⁸ *Ze wspomnień rodzinnych śp. Kazimierza Kaszewskiego*, „Kurjer Warszawski” 1910, nr 184, s. 2.

⁹ Archiwum Państwowe w Poznaniu, zespół 53/942/2.18, sygn. 240.

¹⁰ [...] *Adalbertus Trzcinski, filius Stanislai et Francusca de Cinskie Trzcinskich natum in villa Płowice Palatinaty Cicialicensi, et Franciscam Kaszewska filiam Joannis et Agnetis de Murkoskie Kaszewska de Buk. Testes fuerunt: Vincentius Sęszewski Spbli. et Stanislai Scigulski curatus Grodziescien [...]*, AAP, Zielęcin: LC 1800–1821, poz. 2/1803, s. 108 (54).

Kaszewskiego¹¹. Wdowa Franciszka Trzcńska (*pauper* = biedaczka) zmarła w Buku 6 stycznia 1850 roku. Jej wiek określono na 72 lata¹². Ponieważ Franciszka z Kaszewskich miałyby wówczas 73 lata, 4 miesiące i 11 dni, przypuszczam, że chodzi o tę samą osobę. Zgon Franciszki zgłosiła Tekla Trzcńska, która miesiąc później wyszła za Jana Sobkowskiego, zaś po jego śmierci za wdowca Wincentego Tyckiego. Oba śluby zapisano w księgach parafii bukowskiej. Tekla Trzcńska urodziła się około 1824 roku i przypuszczam, że była córką Wojciecha i Franciszki Trzcńskich.

Jan Kaszewski w latach Księstwa Warszawskiego był poborcą podatku konsumpcyjnego („exaktorem konsumpcyjnym w Mieście Buku w Powiecie Poznańskim”)¹³. Informacja ta pochodzi z aktu ślubu jego córki Justyny (Justyny Julianny) urodzonej w Kobylim Polu 18 czerwca 1787 roku. Justyna wyszła za Emanuela Aime Cochet, profesora w konwikcie oo. pijarów na Żoliborzu. Ślub zapisano w aktach stanu cywilnego Cyrkuła II w Warszawie, pod datą 18 grudnia 1814 roku¹⁴. W obszernym dokumencie, przygotowanym zgodnie z zasadami kodeksu Napoleona, potwierdzono imiona rodziców panny młodej i nazwisko rodowej jej matki („Murkowska”) oraz miejsce i rok jej urodzenia. Pan młody pochodził z Francji. Urodził się w Coligny w departamencie Ain w 1783 roku. Był synem adwokata Jana Cochet i Antoniny z Feliksów. Emanuel i Justyna mieli dwie córki urodzone w Warszawie: Emmę Florentynę (*1814) i Justynę (*1816). Emma wyszła za Henryka Christopa (ślub w warszawskiej parafii ewangelickiej w 1834), zaś Justyna za Brudzińskiego, a rozwiódłszy się z nim, za Kaliksta Pac-Pomarnackiego herbu Gozdawa (ślub w warszawskiej parafii pw. św. Andrzeja w 1846). Ich matka, Justyna Cochet z Kaszewskich, zmarła w Warszawie 19 stycznia 1819 roku. Cztery miesiące później (25 kwietnia) wdowiec Emanuel Aime Cochet ożenił się z Józefą Konstancją Schmidt.

Z kolei Wojciech Kaszewski, najmłodsze znane dziecko Jana i Agnieszki Kaszewskich (ur. w Kobylim Polu 23 kwietnia 1789), został registratorem (urzędnikiem) Regencji Poznańskiej. Ożenił się z panną Kasyldą z Broniewskich. Świadkiem na ślubie był ojciec pana młodego. Związek został zawarty w poznańskiej farze 14 lutego 1818 roku¹⁵. Ich synem był Teodor Jan Józef, urodzony w Poznaniu 9 listopada 1818 roku. Został ochrzczony w kościele farnym 29 listopada 1818. Ojcem chrzestnym chłopca był jego dziadek, szlachcic (*Generosus*) Jan Kaszewski¹⁶. Córką Wojciecha i Kasyldy była Róża Tekla Regina (trojga imion), urodzona i zmarła w 1820 roku w Poznaniu. Szlachcic Wojciech Kaszewski zmarł 16 sierpnia 1831 roku w Poznaniu. Pozostawił żonę Kasyldę i trzynastoletniego syna¹⁷. Owym synem był wspomniany już Teodor Kaszewski (Teodor Jan Józef). Kilka lat później ukończył gimnazjum i wstąpił do seminarium duchownego we Włocławku. Święcenia kapłańskie przyjął w 1841 roku. Jako wikariusz służył w Starym Mieście pod Koninem, skąd w 1843 roku przeszedł na administratora parafii Skulsk. W 1846 roku objął podobną funkcję w parafii Kuchary. W 1852 roku został proboszczem w parafii pw. św. Jana Chrzciciela w Ciężeniu w pow. słupeckim. Tam służył przez 24 lata. Zmarł 31 grudnia 1876 roku w 58. roku życia¹⁸.

Pięknymi zgłoszkami w historii Polski i w dziejach kultury narodowej zapisał się wspomniany już na wstępie Jan Nepomucen Piotr Kaszewski. Urodził się 27 listopada 1783 roku we wsi Kobyle Pole pod Poznaniem. Przypuszczam, że razem z rodzicami przez jakiś czas mieszkał w Buku. O jego związkach z tym

¹¹ Teki Dworzaczka: 36547a (Poznań – Św. Małgorzata) 1820.10/10. Roza Tekla Regina (6/9. *) + c. G. Wojciecha Kaszewskiego registrat. Regencji i Kasyldy Broniewskiej – G[enerosa] Franciszka z Kaszewskich Trzcńska.

¹² Buk, LM 1845–1853, s. 128, poz. 5/1850.

¹³ „W dochodach skarbowych Księstwa Warszawskiego pozycję największą i najważniejszą stanowiły podatki pośrednie. Zaliczano do nich [...] czopowe miejskie, podatek od rzezi i od tytoniu, pobierane w miastach i określane jako miejski podatek konsumpcyjny”. Zob. *System prawa finansowego*, t. 1, red. C. Kosikowski, Warszawa 2010, s. 105.

¹⁴ Warszawa, Cyrkuł II, Akta Stanu Cywilnego, księga zaślubionych, rok 1814, poz. 120.

¹⁵ Teki Dworzaczka: 31942 (Poznań – Św. Maria Magdalena) 1818.14/2. G. Wojciech Kaszewski młodzian (kawaler), registrator Reg. Poznańskiej x Kasylda Broniewska virgo – Jan Kaszewski ojciec, Tadeusz Jaraczewski, Aleksander Przepałkowski, Jan Jaraczewski, 25, 27.

¹⁶ Teki Dworzaczka: 31342a (Poznań – Św. Maria Magdalena) 1818.29/11. (9 *) Teodor Jan Józef, s. G. Wojciech Kaszewskiego registratora reg. poznańskiej i Kasyldy Broniewskiej – G. Jan Kaszewski dziad dziecka, i G. Anieła z Kurczewskich Kaczorowska z Ostrowiecka, G. Teofil Loga insp. celny, G. Eleonora Kaczorowska V. etc.

¹⁷ Ibidem: 42677 (Poznań – Św. Maria Magdalena – Fara) 1831.16/8. + G. Wojciech Kaszewski l. 38, registrator Reg. Poznańskiej, wdowa – Kasylda z Broniewskich i syn l. 13.

¹⁸ „Przegląd Katolicki” 1877, R. 15, nr 9, s. 136–137.

miastem wspominają osoby znające go osobiście¹⁹. Ukończył gimnazjum w Trzemesznie, doskonaląc przy tym umiejętność gry na skrzypcach. Opanował także grę na fortepianie, flecie i gitarze. Studiował harmonię i zasady kompozycji. Warto w tym miejscu zauważyć, że talent odziedziczył po matce. Na przełomie XVIII i XIX stulecia w rodzinie Murkowskich z Buku było trzech muzyków. Jan Nepomucen od 1802 roku grał w orkiestrze katedry gnieźnieńskiej. W późniejszych latach był pierwszym skrzypkiem – solistą tej orkiestry. Kariera muzyczna nie była jednak jego żywiołem. W 1811 wstąpił do 15 Pułku Piechoty i w jego szeregach uczestniczył w wojnie Napoleona przeciw Rosji. Wziął udział w bitwach pod Smoleńskiem, Możajskiem, Czerykowem (tu 29 września został ranny), Wiaźmą i Berezyną. W kolejnym roku walczył pod Lipskiem (już jako podporucznik, awansowany w 1813)²⁰, a następnie w kampanii francuskiej 1814 roku²¹. Do kraju powrócił wraz z gen. Krasińskim w 1815 roku. Przy reorganizacji armii w Królestwie Kongresowym został przydzielony do 4 Pułku Piechoty Liniowej²². 8 kwietnia 1820 roku został awansowany na porucznika, a 1 lutego 1830 na kapitana²³.

Jan Nepomucen Piotr Kaszewski był autorem pierwotnej wersji melodii do wiersza Alojzego Felińskiego *Boże, coś Polskę* (1816). Utwór powstał na życzenie Wielkiego Księcia Konstantego, pragnącego uroczystie powitać cara Aleksandra I w Warszawie w pierwszą rocznicę utworzenia Królestwa Kongresowego. Prawykonanie hymnu odbyło się w Warszawie 3 sierpnia 1816, w imieniny „Cesarzowej Marii Teodorowny, matki najukochańszego monarchy naszego”. Hymn tak bardzo się spodobał księciu, że – jak pisała ówczesna prasa – „Jego Cesarzewiczowska Mość W. Ks. Konstanty raczył z powodu tego oświadczyć autorowi ukontentowanie swoje”.

Utwór w opracowaniu czterogłosowym Wincentego Gorączkiewicza i z towarzyszeniem organów wydano w 1818 roku w Krakowie jako *Pieśń narodową na pomyślność króla „Boże coś Polskę!”*. Przed wybuchem powstania listopadowego zmieniono słowa „naszego króla zachowaj nam Panie” na: „Ojczyznę, wolność racz nam wrócić Panie”, i wersję tę – korzystając z melodii Kaszewskiego – śpiewano do roku 1860. Gdy pieśń stała się masową, jej muzykę zastąpiono melodią pieśni kościelnej *Serdeczna Matko*. Fryderyk Chopin, na podstawie oryginalnej wersji Kaszewskiego, napisał swoje Largo Es-dur.

Jan Nepomucen Kaszewski co najmniej od 1817 roku należał do masonerii. W 1819 był jednym z członków Łoży Göttin von Eleusis²⁴. Z tego czasu zachowała się masońska pieśń z muzyką Jana Nepomucena do słów L.A. Dmuszewskiego: *Śpiew na dzień imienia najdoskonalszego B[rata] Jana Ant[oniego] Nofoka przew[ielebnego] M[istrza] K[atedry] Spr[awiedliwej] i dosk[onałej] [=łóży] Bogini w Eleuzis w imieniu téjże [=łóży] ułożony przez [...] z muzyką Br[ata] Jana Kaszewskiego* (Warszawa 1817).

Kaszewski komponował też pieśni, utwory na orkiestrę wojskową (marsze, polonezy) oraz msze. Jego utwory wykonywała orkiestra 4 Pułku Piechoty, powierzona jego specjalnej opiece, w czasie rewii wojskowych na placu Saskim. Żaden z tych utworów nie zachował się do naszych czasów. W zbiorze pt. *Ośm śpiewek polskich z przygrywaniem klawikordu, wiersz Stanisława Okraszewskiego...* (Warszawa 1817) wydano cztery pieśni z muzyką Jana Nepomucena Kaszewskiego: *Róża biała, I to minie, Pieśń Hafiza i Kupid zbląkany*. Melodie do dwóch innych pieśni z tego zbioru skomponował Walenty Kratzer, a po jednej Karol Kurpiński i Zofia z Czartoryskich Zamoyska²⁵.

W szeregach „czwartaków” wziął udział w powstaniu listopadowym. Za męstwo w bitwie pod Grochowem został awansowany na majora²⁶. Przez kilka lat po upadku powstania przebywał poza granicami (m.in. w Prusach). Wrócił do Królestwa, licząc na ogłoszoną przez cara amnestię dla powstańców. Nie uniknął jednak postępowania sądowego za czynny udział w powstaniu („ponieważ nosił broń przeciwko

¹⁹ J. Świącicki, *Pamiętnik ostatniego dowódcy pułku 4 piechoty liniowej*, Warszawa 1982, s. 160, 231.

²⁰ B. Gembarzewski, *Wojsko polskie: Księstwo Warszawskie 1807–1814*, Warszawa – Kraków 1905, s. XVII.

²¹ J. Świącicki, *Pamiętnik...*, op. cit.

²² B. Gembarzewski, *Wojsko polskie: Księstwo Warszawskie 1815–1830*, Warszawa 1903, s. IX.

²³ „Gazeta Warszawska” 1820, nr 29, s. 753; *Rocznik Wojskowy Królestwa Polskiego*, Warszawa 1827, s. 95; „Gazeta Warszawska” 1830, nr 31, s. 1.

²⁴ S. Małachowski-Łempicki, *Wykaz polskich łóz wolnomularskich oraz ich członków w latach 1738–1821*, Kraków 1929, s. 261.

²⁵ J. Skowrońska, *Kaszewski Jan Nepomucen Piotr...*, op. cit.

²⁶ A. Szomański, *Walecznych tysięcy... Z dziejów 4 pułku piechoty liniowej wojska polskiego 1815–1831*, Warszawa 1968, s. 50.

№ 58
GAZETA WARSZAWSKA

Z WARSZAWY DNIA 20 LIPCA 1816 ROKU W SOBOTĘ.

WŁADOMOSCI KRAJOWE.

— Z Warszawy. —

Wspominana nieraz w gazecie naszej pieśń ulubiona ludu Angielskiego: *God save the King.* (Boże zachowaj Króla) podał myśl znanemu w literaturze ocyzstey IPanu Aloizemu *Felińskiemu* do napisania w tymże duchu pieśni narodowej w języku Polskim. Umieszczamy ją poniżej. Jego Cesarzewicowska Mość W. Xiążę *Konstanty* raczył z powodu tego oświadczyć autorowi ukontentowanie swoje. IPan *Kapitan Kaszewski* z pułku 4go piechoty zrobił do tego hymnu stosowną muzykę, podług której dobrane z pomiędzy wojskowych różnego stopnia głosy odśpiewują co Niedziela ten hymn podczas kościelney wojskowej parady w Kościele XX. *Karmelitów*, a reszta wojska śpiewa *chor*, kończący każdą strofę. Oby te modły z głębi przejętych wdzięcznością serc wnoszone do Boga w stolicy Królestwa, i od wiernego ludu w całym kraju powtarzane, przedłużyły w późne lata najsławniejsze życie *ALEXANDRA I.* najukochańszego Monarchy i Ojca naszego, któremu tak wiele dobrodzieństw winni jesteśmy.

H Y M N.

Boże! coś Polskę przez tak liczne wieki

Ołaczał blaskiem potęgi i chwaly,

I tarczą swojej zasłaniał opieki

Od nieszczęść, które przywalić ją miały;

C n o k.

*Przed twe ołtarze zanosim błaganie,
Naszego Króla zachowaj nam Panie!*

*Ty, coś ją potem, tknięty iey upadkiem,
Wspierał walczącą za najsławniejszą sprawę,*

*I chcąc świat cały mieć iey mężtwa świadkiem,
Wśród samych nieszczęść pomnożył iey sławę;
Przed twe ołtarze i t. d.*

*Ty, coś nakoniec nowemi ią cudy
Wskrzesał, i sławne z kłesk wzajemnych w boju
Połączył z sobą dwa braterskie ludy,
Pod iedno berło Anioła pokoiu;
Przed twe ołtarze i t. d.*

*Wróć nowej Polsce świetność starożytną
I spraw, niech pod Nim szczęśliwą zostanie;
Niech sprzyjane dwa narody kwitną,
I błogosławią Jego panowanie;
Przed twe ołtarze i t. d.*

W Imieniu Najjaśniejszego
ALEXANDRA I.

CESARZA WSZECH ROSYI, KRÓLA POLSKIEGO
&c. &c. &c.

NAMIESTNIK Królewski w Radzie Stanu.

Na przełożenie Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Policji stanowiącej: Artykuł 1. Opłata od Cedul furmankich, dotychczas po groszy piętnoście namilę do kassy pocztowej wnoszona, odtąd po groszy siedm i pół od osoby i na milę pobierana będzie.

Art. 2. Opłata ta reguluje się do traktów pocztowych; na wszelkie inne, gdzie poczty nie są zaprowadzonymi, lubo żadna opłata nie ma miejsca, furmani jednak dla świadectwa ogólne Cedule pocztowe za opłatą 15tu groszy od Ceduley, uzyskiwać winni.

Dopełnienie niniejszego Komisji

Ryc. 2. Najwcześniejsze wydanie pieśni *Boże, coś Polskę*, „Gazeta Warszawska” z 20.07. 1816, nr 58

prawemu Monarsze”). W efekcie pozbawiono go możliwości służby publicznej. Jedynym źródłem utrzymania pozostały lekcje muzyki.

Jan Nepomucen Piotr Kaszewski ożenił się z Teofilą z Iwańskich (1800–1838). Pobrali się około 1820 roku. Zmarł w Warszawie 24 września 1845 roku. Został pochowany na Starych Powązkach²⁷. Na jego grobie, którego wygląd przedstawiam na fotografii, wyryto następującą inskrypcję:

Ś.P.
JAN KASZEWSKI
B. OFFICER IV PUŁKU LINJOWEGO
B. WOJSK POLSKICH
UR. W KOBYŁOPOLU POD POZNANIEM
D. 27 LISTOP. 1783 R.
UM. W WARSZAWIE D. 24 WRZEŚ. 1845 R.
SYN I WNUK
TEN KAMIEŃ POŁOŻYLI

²⁷ „Kurjer Warszawski” 1845, nr 256, s. 1; A. Tyska, *Nekrologi Kuriera Warszawskiego 1821–1939*, t. 1, Warszawa 2001, s. 433.

Ryc. 4. Grobowiec rodziny Kaszewskich na Starych Powązkach, źródło: www.mojeamentarze.blogspot.com

Schemat genealogiczny ukazujący związki wymienionych wyżej osób

- Jan Kaszewski (*około 1750, †po 1818)
- + Agnieszka Kaszewska /Murkowska/ (*21.01.1755 Buk, †przed 1814) / ślub: 29.10.1775 Buk/
 - Franciszka Trzcńska /Kaszewska/ (*26.08.1776 Opalenica, †6.01.1850 Buk)
 - + Wojciech Trzcński (*1777, †) / ślub: 20.11.1803 Zielęcín/
 - Jan Kanty Rafał Kaszewski (*12.10.1777 Buk, †)
 - Józefa Gertruda Kaszewska (*15.03.1779 Buk, †)
 - Jan Nepomucen Piotr Kaszewski (*27.11.1783 Kobylepole k/Poznania, †24.09.1845 Warszawa)
 - + Teofila Kaszewska /Iwańska/ (*1800, †6.02.1838 Warszawa)
 - Kazimierz Jan Kaszewski (*5.03.1825 Warszawa, †30.06.1910 Warszawa)
 - + Emilia Kaszewska /Jache/ (*1825 Kalisz, †1855 Puławy) / ślub: 3.08.1850 Warszawa/
 - Bronisław Sabin Kaszewski (*1853, †1.02.1932)
 - + Irena Kaszewska /Essman/ (*, †) / ślub: 22.06.1901 Warszawa/
 - Irena Szopa /Kaszewska/ (*1902, †19.12.1981 Warszawa)
 - + Franciszek Szopa (*1909, †5.11.1984 Warszawa)
 - + Miłósława Kaszewska /Bonin-Sławianowska/ (*1840, †6.01.1901 Warszawa) / ślub: 22.11.1865 Warszawa/
 - Joanna Magdalena Kaszewska (*11.05.1785 Kobylepole k/Poznania, †)
 - Justyna Julianna Cochet /Kaszewska/ (*18.06.1787 Kobylepole k/Poznania, †przed 1819)
 - + Emmanuel Aime Cochet (*1783 Coligny, †) / ślub: 18.12.1814 Warszawa/
 - Emma Florentyna Christoph /Cochet/ (*1814, †)
 - + Henryk Christoph (*, †) / ślub: 1834 Warszawa/
 - Justyna Pac-Pomarnacka, 1 v° Brudzyńska /Cochet/ (*1816 Warszawa, †)
 - + N. Brudzyński (*, †) / ślub/
 - + Kalikst Pac-Pomarnacki h. Gozdawa (*1798 Pomusz, †3.05.1852 Warszawa) / ślub: 7.12.1846 Warszawa/
 - Justyn Pac-Pomarnacki (*1846 Warszawa, †5.08.1849 Warszawa)
 - Wiktor Pac-Pomarnacki (*07.1849 Warszawa, †6.08.1849 Warszawa)
 - Wojciech Kaszewski (*23.04.1789 Kobylepole k/Poznania, †16.08.1831 Poznań)
 - + Kasylda Kaszewska /Broniewska/ (*1793, †) / ślub: 14.02.1818 Poznań/
 - ks. Teodor Jan Józef Kaszewski (*9.11.1818 Poznań, †31.12.1876 Ciążen)
 - Róża Tekla Regina Kaszewska (*9.06.1820, †10.10.1820 Poznań)

mieszkała w Warszawie przy Królewskim Przedmieściu, zaś Kazimierz przy ul. Aleksandra w domu pod numerem 2778²⁸. Przez kilka lat utrzymywał się z udzielania prywatnych lekcji. W 1853 roku uzyskał stanowisko sekretarza Instytutu Panien w Puławach. Tam w 1853 roku urodził się ich syn Bronisław (Bronisław Sabin), a dwa lata później zmarła Emilia Kaszewska.

W roku 1857 Kazimierz Kaszewski został sekretarzem Akademii Medyko-Chirurgicznej w Warszawie, a w 1862 sekretarzem Szkoły Głównej. Od grudnia 1861 do maja 1862 roku wykładał logikę i psychologię na kursach przygotowawczych. Przewidywalnie wziął udział w powstaniu styczniowym. Wskazuje na to fakt, że od lipca 1863 do września 1864 nie mógł pokazywać się w Warszawie. W tym czasie mieszkał w Krakowie. Powróciwszy do stolicy 27 listopada 1865 roku, ożenił się z dwudziestosześcioletnią panną,

²⁸ Archiwum Państwowe w Warszawie (dalej: APW), zespół 72/161/0, ASC parafii rzymskokatolickiej św. Jana Chrzciciela w Warszawie, Akta urodzeń, małżeństw i zgonów 1850, s. 587.

Miłosławą Lubomiłą Kazimierą Bonin-Sławianowską, pochodzącą z Wielunia, a zamieszkałą w Warszawie, córką Karola i Eugenii z Bokalskich²⁹. Drugi związek Kazimierza Kaszewskiego pozostał bezdzietnym, choć jak sam wyznał, było to „jedyne szczęście osobiste” w jego życiu. Od końca lat sześćdziesiątych, niemal do końca życia, Kaszewski był sekretarzem Rady Nadzorczej przy Towarzystwie Kredytowym Miejskim w Warszawie. Praca ta dawała niewielką, choć stałą pensję. Dochód ważny – biorąc pod uwagę fakt, że w 1869 roku utracił stanowisko sekretarza Szkoły Głównej. Dodatkowo od 1865 roku redagował wspólnie z żoną „Tygodnik Romansów i Powieści”. W 1873 roku został przedstawiony na członka zagranicznego Akademii Umiejętności w Krakowie, jednak władze austriackie nie zgodziły się na tę nominację. Od 19 stycznia 1908 należał do Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, jednak z powodu podeszłego wieku nie wziął udziału w żadnym posiedzeniu. Był członkiem honorowym Warszawskiej Kasy Literackiej. Owdowiał w styczniu 1901 roku. Zmarł w Warszawie 30 czerwca 1910 roku.

Działalność literacką rozpoczął od przekładów Sofoklesa (1853). Tłumaczył później Anakreonta, Aj-schylosa, Hezjoda i Teokryta, zawsze poprzedzając tłumaczenie tekstu gruntownymi studiami historycznymi. Dzięki nim napisał *Historię literatury greckiej* opublikowaną w wydaniu zbiorowym *Historia literatury powszechnej* (Warszawa 1880). Był krytykiem teatralnym. Swoje recenzje publikował w czasopismach „Tygodnik Ilustrowany” (1874–5), „Tygodnik Powszechny” (1878, 1883) i „Kłosa” (1880–90). Był szczególnie wysoko ceniony jako krytyk literacki. Podkreślano jego rzetelność i orientację w walorach estetycznych dzieła.

Synem Kazimierza i Emilii z domu Jache był Bronisław (1850–1932). Ten ożenił się w 1901 roku w Warszawie z Ireną z domu Essman, córką Jana i Józefy z Goderskich. Ich córką była Irena (1902–1981), wydana za Franciszka Szopę (1909–1984). W grobie Kaszewskich, którego zdjęcie przedstawiam powyżej, spoczęli Jan Nepomucen Piotr, Kazimierz Jan, Bronisław Kaszewscy oraz Franciszek i Irena z Kaszewskich Szopowie.

* * *

W zapisach profesora Włodzimierza Dworzaczka, dotyczących ostatniego dwudziestolecia XVIII wieku, znajdujemy szereg informacji o innych osobach posługujących się tym nazwiskiem i mieszkających w okolicach Poznania. W szczególności chodzi o szlachcica Jana Kaszewskiego (*Generosus, Nobilis*) i jego żonę Wiktorię z Krzeszyńskich. Ów Jan Kaszewski był w tym czasie ekonomem w majątku Strzeszynek w parafii Kiekrz. Dworzaczek potwierdza narodziny czwórki dzieci tej pary: Teodora (1780), Wawrzyńca Bartłomieja (1781), Mikołaja Nepomucena (1782) i Józefa Jana (1789). Najprawdopodobniej najmłodszy, Józef (*Magnificus Dominus*), został administratorem w Wirach. Ożenił się z Franciszką z Horczyńskich i w 1817 urodziła im się córka Karolina. W 1818 roku szlachcic Wojciech Kaszewski (*Generosus*) był ekonomem w Wysławicach koło Środy. Jego żoną była Salomea, a ich synem Karol. Nie znajduję powiązania Jana Kaszewskiego, męża Wiktorii, z omawianym w tym artykule Janem Kaszewskim mężem Agnieszki. Byli prawdopodobnie w zbliżonym wieku i obaj w tych samych latach byli ekonomami w majątkach w okolicach Poznania. Zainteresowanych szczegółami dotyczącymi wymienionych w tym akapicie osób odsyłam do zapisów prof. Dworzaczka dostępnych w Internecie.

²⁹ APW, zespół 72/158/0, ASC parafii rzymskokatolickiej pw. św. Krzyża w Warszawie, Akta urodzeń, małżeństw i zgonów 1865, poz. 559.